

Research Paper

Investigating and Evaluating Sustainable Financing Strategies for Municipalities Case of study: Marvdasht Municipality

MohammadAmin Gerami: MA in Urban Management, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran

Ali Shamsoddini*: Associate Professor, Geography and Urban Planning, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran

Received: 2023/06/05 **PP** 13-26 Accepted: 2023/08/31

Abstract

The current research was conducted with the aim of investigating and evaluating the strategies for providing sustainable financial resources in Marvdasht Municipality. In this research, along with evaluating and analyzing the revenue sources of Marvdasht municipality in a five-year period (2018-2022), introducing sustainable financial resources and evaluating the potential strategies of providing these financial resources in this municipality. The research method in this study is descriptive-survey, cross-sectional and applied. The research data were analyzed using SPSS software and in two formats, descriptive statistics and inferential statistics (including: T-TEST of two independent groups, SWOT analytical model and Student's t-test). The research findings from the comparison of the average of two independent communities (administrators and researchers) on the issue of stable and unstable incomes of Marovdasht Municipality indicate a lack of mutual understanding between the two groups regarding the previous activities of the urban management system. In addition, the results of this research showed that the income from public tolls and the income from municipal funds and properties are among the stable sources of income, and donations, gifts, and assets are among the most unstable municipal incomes. Also, by evaluating the score of internal strategic factors in the form of strengths and weaknesses and evaluating the score of external strategic factors in the form of opportunities and threats, it was determined that this score is placed in the conservative strategy section.

Keywords: Sustainable Incomes, Sustainable Urban Development, Financing, Marovdasht Municipality.

Citation: Gerami, M A., Shamsoddini, A. (2023). **Investigating and Evaluating Sustainable Financing Strategies for Municipalities Case of study: Marvdasht Municipality.** *Journal of Development Studies and Resource Management*, Vol 1, No 2, Shiraz, PP 13-26.

* **Corresponding author:** Ali Shamsoddini, **Email:** Ali.shamsoddini@iau.ac.ir, **Tel:** +989177234707

Extended Abstract

Introduction

Municipalities are one of the institutions whose performance is important due to its direct connection with people's lives. Sources of income of municipalities play an important role in the quality of services to people. The income of the municipalities can be provided from stable sources as well as rely on unstable sources of income. In the first case, municipal managers can easily manage the city and the municipality and gain the satisfaction of the people during recession or economic boom. But in the second case or relying on unstable sources of income, municipal managers face a lot of problems in managing the city and municipality, providing high-quality services to people and providing sufficient income, especially during economic recession. The excessive reliance of many municipalities on unstable revenues makes them face financial problems.

Methodology

The current research was carried out with the aim of investigating and evaluating the strategies of providing sustainable financial resources in the municipality of Morvdasht. In this research, while evaluating and analyzing the income sources of Morvdasht municipality in a period of five years (1397-1401), the introduction of sustainable financial resources and the evaluation of potential strategies for providing these financial resources in this municipality have been done. The research method in this study is descriptive-survey, cross-sectional and applied. The statistical population of the research included 40 managers and expert experts of Marovdasht Municipality and researchers and experts in financial and income matters.

Results and discussion

In order to evaluate the sustainability of the financial and income resources of Morovdasht municipality, a researcher-made questionnaire has been used. The validity of the questionnaire was confirmed by using the opinion of professors, experts and experts of the studied society, and its reliability was obtained by calculating Cronbach's alpha, 87.65. The research data was analyzed by SPSS software and in two formats descriptive statistics and inferential statistics. The research findings from the comparison of the average of two independent communities (managers and researchers) on the issue of stable and unstable incomes of Marovdasht Municipality indicate the lack of mutual understanding between the two groups regarding the previous activities of the urban management system.

Conclusion

The results of this research showed that the income from public tolls and the income from municipal funds and properties are among the sustainable sources of income, and donations, gifts and assets are considered the most unstable municipal incomes. Also, by evaluating the score of internal strategic factors in the form of strengths and weaknesses and evaluating the score of external strategic factors in the form of opportunities and threats, it was determined that this score is placed in the conservative strategy section.

بررسی و ارزیابی راهبردهای تأمین منابع مالی پایدار برای شهرداری‌ها مورد مطالعه: شهرداری مرودشت

محمد امین گرامی: کارشناس ارشد مدیریت شهری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران
علی شمس‌الدینی: دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران

دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۱۵ صص ۱۳-۲۶ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۰۹

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی و ارزیابی راهبردهای تأمین منابع مالی پایدار در شهرداری مرودشت انجام شده است. در این پژوهش ضمن ارزیابی و تجزیه و تحلیل منابع درآمدی شهرداری مرودشت در بازه زمانی پنج ساله (۱۳۹۷-۱۴۰۱)، به معرفی منابع مالی پایدار و ارزیابی راهبردهای بالقوه تأمین این منابع مالی در این شهرداری پرداخته شده است. روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی-پیمایشی، مقطعی و کاربردی است. جامعه آماری پژوهش شامل ۴۰ نفر از مدیران و کارشناسان خبره شهرداری مرودشت و پژوهشگران و صاحب‌نظران امور مالی و درآمد بود. به منظور ارزیابی میزان پایداری منابع مالی و درآمدی شهرداری مرودشت، از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. روایی پرسشنامه با استفاده از نظر اساتید، صاحب‌نظران و همچنین کارشناسان جامعه مورد مطالعه تأیید گردید و پایایی آن از طریق محاسبه آلفای کرونباخ، ۸۷/۶۵ بدست آمد. داده‌های پژوهش به وسیله نرم‌افزار SPSS و در دو قالب آمار توصیفی و آمار استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش حاصل از مقایسه میانگین دو جامعه مستقل (مدیران و پژوهشگران) در موضوع درآمدهای پایدار و ناپایدار شهرداری مرودشت، حاکی از عدم درک متقابل دو گروه از یکدیگر در قبال فعالیت‌های پیشین سیستم مدیریت شهری می‌باشد. علاوه بر این نتایج این پژوهش نشان دادند که درآمد ناشی از فصول عوارض عمومی و درآمد حاصل از وجوه و اموال شهرداری جزء منابع درآمدی پایدار و اعانات و هدایا و دارایی‌ها جزء ناپایدارترین درآمدهای شهرداری به حساب می‌آید. همچنین با ارزیابی امتیاز عوامل استراتژیک داخلی در قالب نقاط قوت و ضعف و ارزیابی امتیاز عوامل استراتژیک خارجی در قالب نقاط فرصت و تهدید مشخص گردید این امتیاز در قسمت استراتژی محافظه کارانه قرار می‌گیرد.

واژه‌های کلیدی: درآمدهای پایدار، توسعه پایدار شهری، تأمین مالی، شهرداری مرودشت.

استاد: گرامی، محمد امین؛ شمس‌الدینی، علی. (۱۴۰۲). بررسی و ارزیابی راهبردهای تأمین منابع مالی پایدار برای شهرداری‌ها مورد مطالعه: شهرداری مرودشت. فصلنامه مطالعات توسعه و مدیریت منابع، سال ۱، شماره ۲، شیراز، صص ۱۳-۲۶.

مقدمه

شهرداری‌ها یکی از نهادهایی هستند که عملکردشان به علت ارتباط مستقیم با زندگی مردم، حائز اهمیت است. منابع درآمد شهرداری‌ها در کیفیت خدمات به مردم نقش خطیری دارد. درآمد شهرداری‌ها هم می‌تواند از منابع پایدار تأمین شود و هم بر منابع درآمد ناپایدار متکی باشد. در حالت اول مدیران شهرداری در دوران رکود یا رونق اقتصادی، به راحتی می‌توانند شهر و شهرداری را اداره و رضایت مردم را کسب کنند؛ اما در حالت دوم یا اتکا به منابع درآمد ناپایدار، مدیران شهرداری برای اداره شهر و شهرداری، ارائه خدمات باکیفیت به مردم و تأمین درآمد کافی، به خصوص در دوران رکود اقتصادی با مشکلات زیادی مواجه می‌شوند. اتکای بیش از حد بسیاری از شهرداری‌ها به درآمدهای ناپایدار، آنها را با مشکلات مالی مواجه می‌کند (دانش جعفری، باباجانی و کریمی، ۱۳۹۳). در دهه‌های اخیر، درآمدهای ناپایدار یکی از بخش‌های بسیار مهم تأمین درآمد شهرداری‌ها بوده که از راه‌هایی نظیر فروش تراکم و صدور پروانه ساختمان حاصل می‌شود. همین عامل موجب رکود در کسری بودجه شهرداری‌ها هنگام نوسان‌هاست که معضلات زیادی را برای شهرهای کشور ما به دنبال داشته است (بیرانوندزاده و سبحانی، ۱۳۹۵). به بیان دیگر، چون درصد شایان توجهی از درآمد شهرداری‌ها از طریق فروش تراکم و صدور پروانه ساختمان حاصل می‌شود و این موارد جزء درآمدهای ناپایدار هستند، در دوره‌های رکود و رونق دچار نوسان شده و در دوره رکود به کسری بودجه شهرداری‌ها می‌انجامد؛ در حالی که اگر مدیریت شهری بخواند در چارچوب اصول توسعه پایدار حرکت کند، باید به درآمدهای پایدار متکی باشد (زاهدی و دهقان، ۱۳۸۹).

در کشورهای پیشرفته، شهرداری‌ها اختیارات زیادی دارند؛ اما در ایران بسیاری از شهرداری‌ها بیش از حد به درآمد بخش مسکن متکی هستند که علاوه بر تأثیر آن در افزایش قیمت مسکن، شهرداری‌ها را در مقاطع زمانی مختلف با مشکلات و بحران‌های مالی قطعی مواجه می‌کند (هامونپاد^۱، ۲۰۰۳). گفتنی است، نگرش جدید مدیریت شهری در جهان، تنها به یافتن بسترهایی برای کسب درآمد مورد نیاز محدود نمی‌شود؛ بلکه پایدار بودن منابع درآمد یا مطلوب بودن آن در اولویت قرار دارد (عباسی و باقری، ۱۳۸۹). درآمد پایدار باید دارای پنج ویژگی باشد: ۱- منبع آن از بین رفتنی نباشد یا با از بین رفتن آن جایگزینی داشته باشد؛ ۲- پیوسته قابل وصول باشد؛ ۳- در دوره‌های مالی مختلف نوسان شدید نداشته باشد؛ ۴- همراه با افزایش هزینه‌ها افزایش یابد؛ ۵- موجب آسیب رساندن به توسعه شهری نشود (زیاری، مهدی و مهدیان، ۱۳۹۲). «شهرداری» به عنوان یک نهاد عمومی عهده دار مدیریت شهری و تأمین کننده خدمات و نیازهای اساسی شهروندان می‌باشد. شهرداری‌ها جهت دستیابی به این اهداف تشکیل و وظایف مختلفی براساس قانون به عهده آن‌ها گذاشته شده است. بر این مبنا شهرداری سازمانی است محلی که طبق اصل عدم تمرکز اداری به منظور اداره امور محلی از قبیل عمران و آبادی، بهداشت شهر و رفاه شهروندان و ساکنان آن تأسیس می‌شود (آرام و شهبازی، ۱۴۰۱). شهرداری به عنوان یکی از ارکان بنیادی مدیریت شهری مانند دیگر سازمان‌ها برای حفظ ارتقای کارایی خود باید از اصول تعادل بین منابع درآمدی و هزینه‌ها به عنوان یک رویکرد اساسی در تأمین و مصرف منابع مالی خود استفاده کند. درآمد برای شهرداری‌ها یکی از چالش‌های این بنیاد شهری در شهرهای مختلف اعم از بزرگ و کوچک می‌باشد. از سوی دیگر شهروندان هر شهری با توجه به رشد روزافزون نیازهای خود و نیاز به بالا رفتن سطح خدمات مختلف شهری خواستار ارائه خدمات متنوع و مناسب از سوی شهرداری‌ها هستند که این امر نیز وجود درآمدهای پایدار برای شهرداری‌ها حتی در مقیاس کوچکتر و برنامه‌ریزی اصولی و مدون براساس این درآمدها را به امری لازم و ضروری در مدیریت شهری و جلب رضایت شهروندان تبدیل کرده است (بهبهانی، ۱۳۹۵).

«منابع درآمد ناپایدار» منابعی هستند که به دلیل بی‌اطمینانی از تحققشان، نمی‌توان به آن‌ها متکی بود و میزان درآمد آنها را پیش‌بینی کرد (اکبری و یارمحمدیان، ۱۳۹۱). به سخن دیگر، درآمدهای ناپایدار، درآمدهایی هستند که به طور مقطعی و بر اساس فعالیت‌های خاص، نصیب شهرداری می‌شوند که با حذف آن فعالیت، این درآمد نیز حذف خواهد شد. حتی ممکن است عواید حاصل از این درآمد بسیار زیاد باشد. درآمد کسب شده از عوارض مازاد تراکم، تخلفات ساختمانی، عوارض اسناد رسمی، عوارض پروانه‌های ساختمانی، عوارض زمین‌های بایر، عوارض فروش کارخانه‌ها و غیره، درآمدهای غیرمستمر یا ناپایدارند (هامونپاد، ۲۰۰۳). برای نمونه‌ای از آثار اتکا به درآمدهای ناپایدار، می‌توان به حوزه معماری و شهرسازی کشور اشاره کرد که معلول استفاده شهرداری‌ها از اهرم‌های خلاف قانون برای کسب درآمد است (دیاران و وجدانی، ۱۳۹۰).

امروزه یکی از مسائل مهم شهرداری‌ها در سراسر جهان، ایجاد منابع کافی درآمد و تأمین هزینه خدمات شهری است (جهان‌بین، ۱۳۹۰). همچنین، از موضوعات بسیار مهم حوزه اقتصاد و مدیریت شهری، مقوله منابع درآمد شهرداری‌هاست که به عنوان سازمان یا حکومت محلی، مسئولیت اجرای بسیاری از برنامه‌ها و طرح‌های شهری را برعهده دارند (کریمی و زارعی، ۱۳۹۶). منابع مالی پایدار برای حکومت‌های محلی و شهرداری‌ها به چند دلیل اهمیت دارد؛ نخست این‌که شهرداری به عنوان سازمان خدماتی، برای برنامه‌ریزی باید برآورد دقیقی از میزان و زمان تحقق درآمدها داشته باشد. دوم، شهرداری به عنوان نهاد مسئول توسعه کالبدی و اجتماعی شهرها، برای تعریف و اجرای طرح‌های

^۱- Hamoonpad

توسعه‌ای و عمرانی خود به جذب درآمدهای شایان توجه نیاز دارد. از سوی دیگر، ایجاد منابع درآمد پایدار، می‌تواند به عنوان یکی از رویکردهای مهم در توانمندسازی حکومت محلی و آماده سازی آن‌ها برای پذیرفتن مسئولیت‌های مشخص شده در برنامه‌های توسعه، در کانون توجه قرار گیرد (امیری، محمدپور و نراقیان، ۱۳۸۹). به‌رغم این اهمیت، نظام مدیریت مالی در شهرداری‌های ایران، متضمن اشکالات متعددی است و همین اشکالات باعث شده است تا توان ارائه خدمات به شهروندان متناسب با خواست و تمایل آنان نباشد (قادری، ۱۳۸۵). شهرداری مرودشت به عنوان متولی و اداره کننده شهر، می‌بایست جهت دهنده و سرعت دهنده فعالیت‌های بخش‌های دولتی و خصوصی باشند محدودیت‌های مالی و عدم تأمین منابع مالی مورد نیاز برای انجام وظایف و مأموریت‌های قانونی و یا نیازها و مطالبات شهروندان یکی از مهم ترین چالش‌ها و دغدغه‌های این شهرداری می‌باشد. در این پژوهش با توجه به موقعیت جغرافیایی مرودشت و قرارگیری آن در مسیر ترانزیتی جنوب کشور، سعی شده است روش‌های تأمین منابع مالی و درآمدی شهرداری مرودشت مورد بررسی قرار گیرد. لذا با توجه به مطالب مذکور پژوهش حاضر با هدف بررسی و ارزیابی راهبردهای تأمین منابع مالی پایدار در شهرداری مرودشت به مرحله اجرا در آمده است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

امروزه نخستین و مهمترین محدودیت برای حل مسائل روزافزون شهری و ناکارآمدی خدمات‌رسانی، به ویژه در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران، نداشتن منابع مالی پایدار و مستمر و نظام ناکارآمد مدیریت و برنامه‌ریزی هزینه است که در نهایت به موفق نشدن چشم‌اندازهای پیش‌بینی شده شهری و نارضایتی شهروندان منتهی می‌شود (زیاری و همکاران، ۱۳۹۲). به بیان دیگر، مهمترین بخش مدیریت شهری، بخش مالی و تأمین منابع برای اداره شهر است؛ به گونه‌ای که برخی نظیر پیتز مارتین^۱ (۱۹۹۷) معتقدند که مهمترین دغدغه مدیریت شهری در هزاره سوم، بر هزینه‌ها متمرکز خواهد بود و تحصیل درآمد، کانون سیاست‌گذاری‌ها در سطح مدیریت محلی قرار خواهد گرفت (مارتین، ۱۹۹۷). منابع مختلف نظری و تجربی، گویای موضوع مشترکی درباره مسائل تأمین مالی شهری است، این‌که همه شهرداری‌ها از یکسو دغدغه افزایش درآمدها و کنترل هزینه‌های خود را دارند و از سوی دیگر، به دلیل محدودیت درآمدها، امکان تأمین مالی بسیاری از پروژه‌های شهری را ندارند. بنابراین، باید به دنبال یافتن ابزارها و الگوهای تأمین مالی برای تهیه منابع لازم برای انجام سرمایه‌گذاری‌های شهری باشند. دومین دغدغه سیستم این است که نظام طراحی شده زمانی مطلوب خواهد بود که در شرایط نوسان منابع درآمد شهرداری‌ها یا منابع دولتی، تأمین درآمد شهرداری‌ها برای کارکردها و مصارف مختلف، تحت تأثیر این تحولات قرار نگیرد. به منظور فائق آمدن بر این دو دغدغه، بایستی مدلی پیشنهاد شود که جوابگوی نیازهای مالی شهرداری‌ها بوده و به تدریج بتواند زمینه پایداری درآمدها و منابع تأمین مالی پروژه‌های شهری را فراهم آورد (خمل و زائو^۲، ۲۰۱۶).

در وضعیت موجود، به دلیل نبود یا کمبود منابع درآمد پایدار، بخش اعظم درآمد شهرداری‌ها یا از طریق کمک‌های دولتی تأمین می‌شود که ماهیت عمومی و استقلال مدیریت شهری را زیر سؤال می‌برد یا این‌که از طریق راهکارهای ناپایدار جبران می‌شود که این راه نیز خسارت زیادی اعم از کاهش کیفیت زیست، از بین رفتن عدالت اجتماعی، شهرفروشی و غیره را بر شهر و مدیریت شهری تحمیل می‌کند. در راستای تحقق سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ ضروری است نظام مدیریت شهری به گونه‌ای برنامه‌ریزی شود که تا سال ۱۴۰۴ بی‌تعدالی‌های موجود میان سهم وصول درآمدهای ناپایدار شهرداری‌ها (مانند درآمدهای حاصل از فروش تراکم) در کلان‌شهرهای کشور با منابع درآمد پایدار جایگزین شود و به حداقل ممکن، یعنی کمتر از ۵ درصد کاهش یابد. بر این اساس، هدف آرمانی در نظر گرفته شده برای این شاخص در سال ۱۴۰۴ دست کم ۲۵ درصد است (اکبری نصب و فتاحی، ۱۳۹۵). علت اهمیت منابع درآمد شهری، تأثیر زیاد آن بر خدمات شهری به شهروندان است؛ زیرا درآمد ناکافی هم به کاهش خدمات منجر می‌شود و هم تمام برنامه‌های شهری را به خطر می‌اندازد (محبی، مولوی، مصطفوی، بدری و بلوکی^۳، ۲۰۱۵) به دنبال کاهش وابستگی درآمد شهرداری‌ها به دولت و با توجه به تشدید مسائل و مشکلات شهرها در نتیجه رشد جمعیت و مهاجرت‌ها، حجم زیاد تقاضا برای خدمات شهری و اتکای شهرداری‌ها به درآمدهای ناپایدار، شرایط کار را برای متولیان امور در شهرداری‌ها دشوار کرده است (اسدپور، ۱۳۹۶).

مدیریت شهری علیرغم وابستگی اندک به دولت ضامن اصلی پایداری سازمانی سیستم‌های شهری هستند. شهرداری‌ها مسئول رفاه و خدمات عمومی شهری و حتی گشایش در کسب و کار مردم و ساکنان شهری بوده و موظف به تأمین زیر ساخت‌ها و همچنین خدمات ضروری برای عملکرد مناسب فعالیت‌های شهری هستند. در حقیقت مدیریت شهر عامل ایجاد هماهنگی برای بهره‌برداری بهینه از منابع شهر و جذب منابع جدید است (ایتان، ۱۳۹۶). یا به عبارتی دیگر مدیریت شهر کارکرد و رویکرد حال و آینده شهر را تعیین می‌کند. بهبود عملکرد شهر و جامعه آن، از طریق رضایت از ضوابط بازده اجتماعی، انرژی، زیست محیطی، فنی و اقتصادی است (بخشی و صحراچی، ۱۳۹۳). به دیگر سخن

^۱- Martin

^۲- Khmel & Zhao

^۳- Bolooki

اینکه دسترسی به خدمات شهری در همه شرایط، تضمین کننده رضایت‌مندی و تحمل‌پذیری هر دو طرف یعنی شهروند و شهرداری باشد. مدیریت شهری برای رفع نیازهای خدماتی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی و رفاهی، شهر را به سمت توسعه هدفمند هدایت می‌کند (باراندوزی و همکاران، ۱۴۰۱). لازمه توسعه هدفمند، مشارکت شهروندان است که با همکاری با شهرداری می‌تواند به آبادانی شهر منجر شود. اگر شهرداری‌ها منابع پایدار و صحیحی نداشته باشند، با درآمدهای ناپایدار به صورت غیرمستقیم به طرح‌هایی که اجرا می‌کنند خسارت وارد می‌شود و با مشکلات عدیده‌ای جهت تامین هزینه‌های جاری و عمرانی مواجه خواهند شد و از طرفی شهروندان هر شهری با توجه به رشد روزافزون نیازهای خود و نیاز به بالا رفتن سطح خدمات مختلف شهری خواستار ارائه خدمات متنوع و مناسب از سوی شهرداری‌ها هستند که این امر نیز وجود درآمدهای پایدار برای شهرداری‌ها حتی در مقیاس کوچک‌تر و برنامه‌ریزی اصولی و مدون براساس این درآمدها را به امری لازم و ضروری در مدیریت شهری و جلب رضایت شهروندان تبدیل کرده است (برسم و همکاران، ۱۳۹۸).

درآمدهای شهرداری

در سه دهه گذشته نبود تعریف مشخص از نظام درآمدی شهرداری در قالب نظام کلان اقتصادی کشور و تغییرات و مداخلات موردی و پی در پی، طرح و اجرای سیاست خودکفایی و خوداتکایی شهرداری‌ها، بی‌توجه به مبانی نظری و تجربه‌های حاکم بر این بخش، ساختار درآمدی شهرداری‌های کلان‌شهرهای کشور را در وضعیت ناپایداری قرار داده است. چنین شرایطی نه تنها به ابتذال هر چه بیشتر معماری و شهرسازی منجر می‌شود بلکه از اساس مغایر با اصول توسعه پایدار شهری می‌باشد (رحیمی، ۱۳۹۶). شهرداری‌ها بخشی از این نیاز درآمدیشان را از طریق مالیات‌های محلی، وجوه انتقالی از دولت مرکزی و دیگر منابع درآمدی‌شان برآورده می‌کنند؛ اما این منابع درآمدی نمی‌تواند تمام نیازهای سرمایه‌گذاری و عمرانی شهرداری‌ها را پوشش دهند. لذا یافتن منبع درآمدی مطمئن و پایدار به منظور تامین مالی پروژه‌های زیرساخت شهری از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. در این میان، روی آوردن شهرداری‌ها به بازارهای مالی و مشارکت با بخش خصوصی به منظور تجهیز منابع مالی ضروری به نظر می‌رسد (آرام و شهبازی، ۱۴۰۱). اولین محدودیت برای حل مسائل شهری و ناکارآمدی خدمات رسانی به شهروندان ناشی از فقدان منابع مالی کافی است. صاحب‌نظران مسائل مالی عمومی معیارها و راهکارهای متفاوتی برای تامین منابع درآمدی شهرداری‌ها ارائه کردند. تجارب کشورهای مختلف نشان می‌دهد مهم‌ترین منابع مالی شهرداری‌ها را مالیات و عوارض و بعد از آن کمک‌های دولتی در قالب بودجه‌های جاری حکومت‌های محلی و تاسیسات و تجهیزات محلی و نهایتاً استقراض تشکیل می‌دهد (اکبری نصب و فتاحی، ۱۳۹۵). همچنین ترکیب بهینه منابع مالی شهرداری‌ها مجموعه‌ای از فروش کالا و خدمات شهری، انواع مالیات و عوارض و کمک‌های مالی دولت مرکزی است. با مقایسه بین شهرداری ایران و شهرداری‌های آمریکا می‌توان گفت که بیشترین منبع درآمدی شهرداری شهرهای ایران ناشی از بخش زمین و ساختمان (فروش تراکم) است و کمک‌های دولتی درصد خیلی کمی را تشکیل می‌دهد در حالی که درصد قابل ملاحظه‌ای از درآمدهای شهرداری‌های آمریکا از منبع کمک‌های دولتی است (شاهرودی، ۱۳۹۶).

نگرش جدید مدیریت شهری در جهان، تنها در پی یافتن بستریهایی که بتوان درآمد مورد نیاز را به دست آورد نیست، بلکه پایدار بودن منابع درآمدی و یا مطلوب بودن آن در اولویت قرار دارند. وضعیت شهرداری‌های کشور هم نمی‌تواند از این قانون مستثنی باشد و نگرش حاکم بر دستیابی به منابع جدید و اصلاح منابع موجود باید به سمت اتکا به درآمدهای پایدار و فاصله گرفتن از درآمدهای ناپایدار حرکت نماید (مهدی زاده، ۱۳۹۲). بنابراین در ارزیابی مالیات‌ها به عنوان یک منبع عمده درآمدی، سه هدف عمده انتقال منابع از بخش خصوصی به بخش عمومی، توزیع منصفانه هزینه‌ها بین سطوح مختلف و افزایش رشد اقتصادی برای مالیات‌ها ارائه شده است. در کشور ما شیوه‌های تامین منابع درآمدی شهرداری‌ها روش‌های کسب درآمد شامل فروش مستقیم خدمت، اخذ مالیات محلی، کمک‌های دولتی، وام و استقراض باید از منظر معیارهای بهینگی و سپس عدالت مورد ارزیابی دقیق قرار گرفته تا کفایت آن منبع تامین مالیاتی مشخص شود که در این صورت می‌توان آن را ساده‌ترین و زودبای‌ترین روش‌های کسب درآمد معرفی نمود (ملک‌افضلی، ۱۳۹۵). در نتیجه شهرداری‌ها برای تامین مخارج خود، هم باید از منابع مالی داخلی و هم منابع مالی دولت بهره‌مند شوند ولی با بزرگتر شدن اندازه شهر، سهم کمک‌های دولتی می‌تواند کاهش یابد (اکبری نصب و فتاحی، ۱۳۹۵). بررسی منابع درآمدی شهرداری‌ها روشن می‌سازد که منابع درآمدی پایدار سهم ناچیزی در تامین مالی شهرداری‌ها دارند. بنابراین درآمد شهرداری‌ها باید در ماهیت خود به سمت منابع پایدار، منظم و قابل وصول حرکت کند و منابع درآمدی ناپایدار جای خود را در ردیف‌های درآمدی شهرداری‌ها به منابع پایدار، مستمر و قابل وصول بدهد (رحیمی، ۱۳۹۶). به گونه‌ای که مناسب‌ترین منبع درآمدی در حوزه اقتصاد شهری را می‌توان کارآمد نمودن نظام تشخیص اقتصادی منابع دانست که زیربنای رشد اقتصادی را برای همه شهرداری‌ها فراهم می‌سازد و عواملی چون نیروی انسانی کارآمد، ساختار سازمانی مناسب، آموزش تخصصی و حرفه‌ای مدیران، ایجاد و توسعه بانک اطلاعات و ضوابط و آیین‌نامه‌ها و دستور کارهای اجرایی در حوزه درآمدی می‌تواند سبب کارآمدی این نظام گردد (آرام و شهبازی، ۱۴۰۱). در نهایت مالیات و وضع عوارض بر املاک و دارائی‌های غیر منقول - اعم از واحدهای صنعتی، مسکونی، تجاری، تفریحی، زمین و جزء این

ها - می‌تواند منبع درآمدی مناسبی برای شهرداری‌ها باشد و شهرداری‌های ایران می‌توانند با استفاده از تجارب سایر کشورها در جهت چگونگی وصول این منبع درآمدی در جهت تأمین منابع جدید درآمدی استفاده کنند (شاهرودی، ۱۳۹۶). متأسفانه در ایران به دلیل توسعه نیافتگی بازارهای مالی از یکسو و فقدان بستر مناسب نهادی و قانونی لازم در این حوزه، شهرداری‌ها تا کنون قادر به بهره‌گیری مناسب از امکانات بازارهای مالی نبوده‌اند. با توجه به جوان بودن تجربه استفاده از بازارهای مالی در شهرداری‌های کشور، بررسی تجارب شهرداری‌های سایر کشورها در این حوزه می‌تواند راهنما و راهگشا باشد (مهدی زاده، ۱۳۹۲). در پژوهشی منابع درآمد شهرداری‌های شش کلان‌شهر دنیا را به دقت مطالعه کرد و نتایج شایان توجهی به دست آورد. این نتایج در جدول ۱- نشان داده شده است (ایتان، ۱۳۹۶):

جدول ۱- منابع درآمد شش کلان‌شهر دنیا

منابع					شهر
سایر	هزینه‌های مسئولیت‌های جدید	عوارض	درآمدهای سرمایه‌ای	کمک‌های دولت	مالیات
۵٪	۴٪	۷٪	۷٪	۱۵٪	۶۲٪
سایر	درآمد حاصل از اموال و دارایی‌ها؛ نقل و انتقال سرمایه	اوراق قرضه محلی	عوارض	پرداخت‌های خزانه‌ای	مالیات
۱۸٪	۲٪	۲٪	۳٪	۶٪	۶۹٪
سایر		عوارض	کمک‌های دولتی و خصوصی	مالیات	آرستردام
۹٪		۵٪	۲۲٪	۶۴٪	
سایر	درآمد حاصل از سرمایه	درآمد املاک و شرکت‌ها	استقراض داخلی و خارجی	مالیات	استامبول
۲٪	۲٪	۵٪	۱۱٪	۸۰٪	
سایر	کمک‌های دولت فدرال	کمک‌های دولت مرکزی	مالیات	نیویورک	
۱۰٪	۱۰٪	۱۷٪	۶۳٪		
سایر	درآمد حاصل از بازپرداخت بدهی‌ها	درآمد حاصل از خدمات دهی	درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری	مالیات	برلین
۳٪	۸٪	۳۳٪	۵۶٪		

منبع: نگارنده، ۱۴۰۲

برخی از پژوهش‌های انجام شده در داخل ایران در رابطه با موضوع پژوهش عبارتند از: سفیدرو و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان «ارائه درآمدزایی پایدار در مناطق شهری» در کلان‌شهر تهران (منطقه ۲۲) انجام دادند. براساس یافته‌های پژوهش میانگین شاخص مدیریتی- اجرایی (۳/۳۵)، شاخص اقتصادی (۳/۷۳)، شاخص خدماتی (۳/۶۹)، شاخص ساختاری (۳/۱۹) و شاخص قانونگرایی (۳/۶۰) بدست آمد. لذا میانگین شاخص‌های مورد بررسی از متوسط مورد انتظار بالاتر است. آرام و شهوازی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «تحلیلی بر ارائه راهکارها و سیاست‌های تأمین منابع درآمد پایدار در کلان‌شهر تهران» به این نتیجه دست یافتند که پایدارترین نوع درآمد برای شهر تهران که قابلیت اجرایی نیز دارد دریافت سهم مناسبی از مالیات‌های دولت چه در قالب مالیات بر ارزش افزوده و چه به صورت انتقال درصدی از مالیات‌های ملی به عنوان سهم شهرداری می‌باشد. علیزاده باراندوزی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی عوامل پایدارسازی نظام درآمدی و تأمین منابع مالی شهرداری‌ها با تأکید بر نقش برند سازی» در شهر ارومیه به این نتیجه دست یافتند که در بین مناطق پنج گانه ارومیه، از نظر تناسب شاخص‌های برندینگ شهری اختلاف وجود دارد. به طوری که در سطح مناطق پنج گانه سطح معنی‌داری با فرض $P < 0.05$ کمتر از ۰/۰۵ است. در نتیجه هرچند شرایط شاخص‌های برندینگ در سطح مناطق متفاوت است، اما نشان از افزایش اثرگذاری درآمد منابع مالی پایدار دارد. فیضی توتکله و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی تأمین درآمدهای شهرداری‌ها در راستای ارائه راهکار برای افزایش درآمد پایدار پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که از الزامات اولیه شهرداری‌ها برای ارائه خدمات مناسب از جمله ایجاد و حفظ و نگهداری معابر و راه‌ها، ایمنی عمومی، جمع‌آوری و دفع مناسب فاضلاب‌ها، تأمین و توزیع آب آشامیدنی سالم، جمع‌آوری زباله و ایجاد محیط شهری مطلوب، همچنین ارائه سیمای مناسب‌تری از فضاهای شهری، طراحی فضاهای گذران اوقات فراغت مردم، ارتقای سطح کالبدی و فیزیکی شهرها، به صورت مستقیم به درآمدهای پایدار می‌باشد. موسوی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «تأثیر درآمدهای پایدار و ناپایدار شهرداری در توسعه کلان‌شهر تهران» به این نتیجه دست یافتند که

اصل کفایت با عدد وزنی ۰/۱۵۵ و اصل استقلال با میانگین وزنی ۰/۱۵۰۶ مهمترین معیارهای تامین مالی شهرداری تهران بحساب می‌آیند و اصل صرفه جویی و پایداری کمترین وزن را به خود اختصاص داده‌اند و در رده‌های آخر قرار می‌گیرند. در بخش سوم به ارزیابی مهم‌ترین معیارهای تامین مالی شهرداری تهران پرداخته شد. براساس نظرات کارشناسان معیار عوارض بر ساختمان و اراضی (۰/۲۱۰۱) و عوارض بر دارایی‌های غیرمنقول (۰/۱۸۴۵) مهمترین معیارهای تامین مالی شهرداری به حساب می‌آیند و معیارهای عوارض بر اسناد رسمی و عوارض ارتباطات و حمل و نقل در مرتبه آخر تامین مالی قرار گرفتند. در بخش چهارم پژوهش تأثیر ساختار درآمدی شهرداری بر روند توسعه پایدار شهری سنجیده شده است. نتایج به دست آمده نشان دهنده الگوی مطلوب تأمین مالی شهرداری می‌باشد. بدین معنی که شهرداری تهران باید در ساختار نظام درآمدی خود به گونه‌ای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری نماید که اصل عدالت، اصل صرفه جویی، اصل کفایت درآمد و اصل استقلال محلی را در نظر گیرد.

یگانگی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی منابع درآمدی پایدار در مدیریت شهری» در شهر زنجان به این نتایج دست یافتند که درآمد ناشی از فصول عوارض عمومی و درآمد حاصل از وجوه و اموال شهرداری جزو منابع درآمدی پایدار و اعانات و هدایا و دارایی‌ها جزو ناپایدارترین درآمدهای شهرداری به حساب می‌آید. در این میان میانگین پایداری ردیف درآمدی عوارض نوسازی، عوارض گذرنامه، عوارض بر پروانه‌های کسب و پیشه و حق صدور پروانه، عوارض اسناد رسمی، عوارض سالیانه خودروهای سواری و سایر وسایل نقلیه، مال الاجاره ساختمان‌ها و تأسیسات، عوارض بر فروش کالا و ارائه خدمات و سهم شهرداری‌ها از عوارض وصولی متمرکز، بیشتر از سایر منابع مالی و درآمدی می‌باشد. اما درآمدهای ناشی از جریمه قطع اشجار شهری و غرامت‌ها، عوارض و جریمه حذف پارکینگ، عوارض بر مازاد تراکم، عوارض بر بالکن و پیش آمدگی، جریمه سد معبر، جریمه کمیسیون ماده صد و جرایم تخلفات ساختمانی، جزو منابع درآمدی ناپایدار شهرداری می‌باشند.

پیکو و سانتولینی^۱ (۲۰۲۰) با بررسی قوانین مالی و خطاهای پیش‌بینی بودجه شهرداری‌های ایتالیا تأثیر ضمانت ثبات داخلی در صحت پیش‌بینی بودجه به این نتیجه رسیده‌اند که با حذف محدودیت‌های مالی در سال ۲۰۰۱ در تصمیمات بودجه برای شهرداری‌های کمتر از ۵۰۰۰ نفر و با محدودیت‌های شدیدتر، بودجه و مجازات‌های شدید برای غیر تولیدکنندگان در سال ۲۰۰۲ صورت گرفته است. همچنین قوانین مالیاتی در سال ۲۰۰۲ تأثیر قابل توجهی بر خطاهای پیش‌بینی بودجه داشته است. در واقع، خطاهای پیش‌بینی درآمد (هزینه) برای شهرداری‌های کمتر از ۵۰۰۰ نفر ۲۶ درصد بیشتر از گذشته بوده است. یاناشکووا و سوبوتوویچووا^۲ (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «خودمختاری مالی شهرداری‌ها در زمینه مالیات بر زمین در جمهوری چک»، ضمن اشاره به این نکته که درآمد کسب شده از مالیات بر زمین در همه کشورهای عضو اتحادیه اروپا، نقش مهمی در بودجه سالیانه شهرداری‌ها دارد، از مالیات بر دارایی به عنوان منبع مالی برجسته یاد کردند که می‌تواند در بودجه شهرداری‌ها نقش خطیری داشته باشد. گاریدو-جیمز و همکاران^۳ (۲۰۱۸) در پژوهشی نتیجه گرفتند که ارزیابی هزینه‌های عملیاتی شهرداری‌ها و درآمدها در توسعه آینده شهری نباید صرفاً بر مبنای تجزیه و تحلیل اقتصادی صورت پذیرد بلکه مطلوب است برنامه ریزان و مقامات محلی معیارهای پایداری اقتصادی را در طول فرایند تصمیم‌گیری و برنامه ریزی در نظر بگیرند. همچنین ارزیابی پایداری اقتصادی یک منطقه شهری در صورت وجود در مراحل اولیه برنامه ریزی با ارزشتر است. مطالعات وی در شهرهای اسپانیا نشان داد. درآمد شهری بیشتر به مساحت، ارزش املاک و تراکم مسکن وابسته است. یان و همکاران^۴ (۲۰۱۸) به بررسی توسعه‌ی پایدار شهری و عوامل مؤثر بر آن پرداخته و به این نتیجه رسیدند که موانع جدی بر سر راه توسعه‌ی شهرهای کشورهای در حال توسعه وجود دارد. چالش درآمدی از مهم‌ترین چالش‌های پیش روی شهرهای جهان است که آنها را با چالش جدی در دستیابی به توسعه‌ی پایدار مواجه کرده است.

مواد و روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی-پیمایشی، مقطعی و کاربردی است. جامعه آماری پژوهش را مدیران و کارشناسان خبره شهرداری مرودشت و پژوهشگران، اساتید و صاحب‌نظران امور مالی و درآمد تشکیل داده‌اند. نمونه آماری مناسب برای پژوهش تعداد ۴۰ نفر (شامل: ۲۰ نفر از گروه مدیران و کارشناسان خبره شهرداری مرودشت و ۲۰ نفر از گروه پژوهشگران و صاحب‌نظران امور مالی و درآمد) انتخاب شد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش، نمونه‌گیری تصادفی ساده است که برای این منظور از روش قرعه‌کشی استفاده شد و از آنجا که مدیران و کارشناسان خبره شهرداری مرودشت و پژوهشگران و صاحب‌نظران امور مالی و درآمد عمدتاً نگاه واقع‌گرایانه تری نسبت به ویژگی‌ها و درآمدهای سازمانی دارند، لذا از این گروه از افراد به عنوان نمونه پژوهش انتخاب گردید. در پژوهش حاضر جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق‌ساخته «تحلیل پایداری منابع درآمدی در شهرداری» استفاده شد. همچنین در پژوهش حاضر جهت بدست آوردن پایایی پرسشنامه،

^۱- Picchio & Santolini

^۲- Janoušková & Sobotovičová

^۳- Garrido-Jiménez et al

^۴- Yan et al.

پس از جمع آوری داده‌ها از نمونه‌ی اولیه، داده‌ها وارد نرم افزار SPSS گردید و ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید که ضریب مورد نظر برای پرسشنامه‌ها تقریباً ۸۷/۶۵ تعیین گردید که بیانگر پایایی بالای ابزار سنجش می‌باشد. جهت نیل به اهداف پژوهش از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شده است.

بحث و ارائه یافته‌ها

تحلیل درآمدی شهرداری مرودشت

در این بخش با بررسی ارقام درآمدی شهرداری مرودشت از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱ روند تغییرات درآمدی این شهر و مسیر حرکت آن بسوی پایداری یا ناپایداری مورد کنکاش قرار گرفته است تا چشم انداز مناسب منابع درآمدی ترسیم شود. لازم به ذکر است ارقام مورد اشاره شده مربوط به درآمد وصولی سال‌های ۱۳۹۷ لغایت ۱۴۰۱ شهر مرودشت می‌باشد. در این پژوهش، میزان پایداری منابع مالی و درآمدی شهرداری مرودشت بر اساس معیارهای اصلی تداوم‌پذیری، مطلوبیت و انعطاف‌پذیری به تفکیک هر یک از زیر معیارهای آن بررسی شده است. برای دستیابی به ساختار مطلوب تأمین منابع درآمدی شهرداری‌ها، بررسی و تجزیه و تحلیل منابع درآمدی شهرداری در وضعیت کنونی می‌تواند به عنوان راهنما و الگوی مناسبی برای اصلاح و تدوین ساختار بهینه درآمدی مورد استفاده قرار گیرد. در این بخش از مطالعات به بررسی منابع درآمدی شهرداری مرودشت به منظور سنجش عملکرد شهرداری در حصول درآمد پرداخته می‌شود. بدین منظور به طبقه بندی درآمد شهرداری و بیان ویژگی‌های عمده از جمله میزان اثربخشی، میزان رشد و بررسی نوسانات هر یک از گروه‌ها، طی دوره ۵ ساله اخیر پرداخته شده است. با محاسبه میانگین پنج ساله درآمدهای شهرداری مرودشت برای هر یک از فصول درآمدی طبق جدول ۲ درآمد ناشی از عوارض عمومی به طور متوسط با بیشترین سهم معادل ۴۰/۷۵۸ درصد از درآمدهای شهرداری را تشکیل می‌دهد. در این میان ردیف درآمدی عوارض بر فروش کالا و ارائه خدمات (بند الف ماده ۳۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده) بالاترین سهم از درآمدهای این فصل را تشکیل می‌دهد. دومین منبع عمده درآمدی شهرداری طی سال‌های اخیر مربوط به گروه اصلی درآمد ناشی از اعانات و هدایا و دارایی‌ها می‌باشد (۲۵/۶۵۲ درصد).

جدول ۲- نسبت گروه‌های اصلی درآمدی شهرداری مرودشت از کل درآمدهای وصول شده طی سال‌های ۱۴۰۱-۱۳۹۷ (درصد)

عنوان / سال	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	میانگین
درآمد ناشی از عوارض عمومی	۴۱/۵۲	۳۹/۷۸	۳۷/۴۵	۴۴/۵۰	۴۰/۵۲	۴۰/۷۵۸
درآمد ناشی از عوارض اختصاصی	۴/۶۷	۵/۷۷	۴/۵۴	۶/۶۷	۵/۹۲	۵/۴۹۶
بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی شهرداری	۸/۸۷	۵/۶۴	۶/۷۶	۵/۰۹	۷/۸۰	۶/۸۳۲
درآمد حاصل از وجوه و اموال شهرداری	۰/۷۸	۰/۴۵	۰/۹۵	۰/۹۶	۱/۰۹	۰/۸۴۶
کمک‌های اعطای دولت و سازمان‌های دولتی	۷/۱۱	۱۰/۱۲	۸/۵۰	۴/۸۷	۴/۰۵	۶/۹۳۰
اعانات و هدایا و دارایی‌ها	۲۶/۳۴	۲۴/۸۵	۲۹/۴۶	۱۹/۹۶	۲۷/۶۵	۲۵/۶۵۲
سایر منابع تأمین درآمد شهرداری	۱۰/۷۱	۱۳/۳۹	۱۰/۳۴	۱۷/۹۵	۱۲/۹۶	۱۳/۰۷۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

میزان پایداری منابع مالی و درآمدی شهرداری مرودشت

میانگین میزان پایداری منابع مالی و درآمدی مورد مطالعه (شامل هفت منبع کلی درآمد و زیرکدهای درآمدی هر منبع) بر پایه نظرات جامعه آماری و براساس طیف لیکرت در جدول ۳ آمده است. اعداد یا میانگین‌های مذکور، نشان دهنده میزان پایداری از ۵ می‌باشند. به طور مثال، اگر میانگین پایداری درآمدی ۳/۵ باشد؛ یعنی از پایداری ۱۰۰ درصدی درآمد مورد نظر با امتیاز ۳/۵، ۷۵ درصد پایدار می‌باشد. در این بخش به ارزیابی درآمد و شاخص پایداری درآمد که به منظور تفکیک درآمد شهرداری به درآمدهای پایدار و ناپایدار صورت می‌گیرد، پرداخته شده است. با توجه به اطلاعات توصیفی جدول ۳ میانگین پایداری ردیف درآمدی عوارض نوسازی بیشتر از سایر منابع مالی و درآمدی می‌باشد. پس از آن عوارض گذرنامه، عوارض بر پروانه‌های کسب و پیشه و حق صدور پروانه، عوارض اسناد رسمی، عوارض سالیانه خودروهای سواری و سایر وسایل نقلیه، مال‌الاجاره ساختمان‌ها و تأسیسات، عوارض بر فروش کالا و ارائه خدمات (بند الف ماده ۳۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده) و سهم شهرداری‌ها از عوارض وصولی متمرکز (موضوع تبصره ۲ ماده ۳۹ قانون مالیات بر ارزش افزوده)، درآمد حاصل از پارکینگ و پارکومترها، درآمد حاصل از سرمایه گذاری در بخش عمومی و خصوصی قرار دارند اما درآمدهای ناشی از جریمه قطع اشجار شهری و غرامت ها، عوارض حذف پارکینگ، جریمه حذف پارکینگ، عوارض بر مازاد تراکم، عوارض بر بالکن و پی آمدگی، جریمه سد معبر، جریمه کمیسیون ماده صد، جرایم تخلفات ساختمانی و شهری و غرامت‌ها جزء منابع درآمدی ناپایدار شهرداری می‌باشند. در کل می‌توان گفت درآمد ناشی از

عوارض عمومی و درآمد حاصل از وجوه و اموال شهرداری جزء منابع درآمدی پایدار و اعانات و هدایا و دارایی‌ها جزء ناپایدارترین درآمدهای شهرداری به حساب می‌آید. برای مثال اگر میانگین پایداری کد درآمدی برابر ۴ باشد یعنی از پایداری ۱۰۰ درصدی، ردیف درآمدی مورد نظر ۸۰ درصد پایدار است.

جدول ۳- میانگین میزان پایداری منابع مالی و درآمدی شهرداری مرودشت

انحراف معیار	میانگین	کد درآمدی	انحراف معیار	میانگین	کد درآمدی
۰/۶۷	۳/۵۴	درآمد کشتارگاه	۰/۶۹	۳/۷۵	(۱) درآمد ناشی از عوارض عمومی
۰/۸۸	۳/۳۴	درآمد غسلخانه و گورستان	۰/۶۴	۳/۸۷	وصولی توسط سایر مؤسسات
۰/۶۵	۲/۶۵	درآمد حاصل از فروش محصولات کارخانجات شهرداری	۰/۶۵	۴/۴۴	عوارض اسناد رسمی
۰/۳۵	۳/۳۴	درآمد حاصل از فروش محصولات کارخانجات آسفالت	۰/۹۷	۴/۶۸	عوارض گذرنامه
۱/۰۹	۲/۷۵	درآمد حاصل از فروش گل و گیاه و سایر محصولات	۰/۷۸	۳/۳۵	عوارض بلیط هواپیمایی
۱/۱۲	۳/۳۴	درآمد حاصل از سایر تأسیسات شهرداری	۰/۵۴	۴/۲۰	عوارض بر فروش کالا و ارائه خدمات (بند الف ماده ۳۸)
۰/۹۷	۳/۶۹	(۴) درآمد حاصل از وجوه و اموال شهرداری	۰/۳۸	۳/۲۶	عوارض آلاینده‌گی (بند الف ماده ۳۸)
۰/۸۶	۳/۶۷	درآمد حاصل از وجوه شهرداری	۰/۳۴	۳/۹۵	عوارض ناشی از اجرای ماده ۱۵ رسیدگی به تخلفات رانندگی
۱/۰۱	۴/۱۵	درآمد حاصل از سرمایه گذاری در بخش عمومی	۱/۰۳	۳/۶۴	عوارض ناشی از اجرای ماده ۲۳ رسیدگی به تخلفات رانندگی
۱/۰۹	۴/۱۴	درآمد حاصل از سرمایه گذاری در بخش خصوصی	۰/۸۷	۳/۸۵	عوارض بر ساختمان و اراضی
۰/۷۶	۳/۳۴	درآمد حاصل از وجوه سپرده‌های شهرداری	۰/۸۸	۳/۴۶	عوارض بر پروانه‌های ساختمانی
۰/۴۶	۲/۳۴	درآمد حاصل از اموال شهرداری	۰/۵۶	۱/۸۵	عوارض بر مزاد تراکم
۰/۶۷	۴/۲۲	مال الاجاره ساختمان‌ها و تأسیسات	۰/۴۷	۳/۷۵	عوارض بر تفکیک اراضی ساختمانی
۱/۰۲	۲/۴۹	درآمد حاصل از کرایه ماشین آلات و وسایل نقلیه	۱/۰۱	۳/۶۸	عوارض بر بالکن و پی آمدگی
۱/۱۲	۴/۱۷	درآمد حاصل از پارکینگ و پارکومترها	۰/۴۸	۴/۷۹	عوارض نوسازی
۱/۰۳	۲/۵۶	حق ورودیه تأسیسات شهرداری	۰/۵۶	۳/۶۴	عوارض بر ارتباطات
۰/۸۷	۳/۵۴	درآمد حاصل از بازارهای روز و هفتگی	۰/۸۶	۴/۰۱	عوارض بلیط مسافرت و باربری
۰/۸۲	۲/۶۴	(۵) کمک‌های اعطای دولت و سازمان‌های دولتی	۰/۵۶	۳/۶۴	عوارض ثبت نام آزمایش رانندگی
۰/۹۸	۲/۳۴	اعانات و کمک‌های اهدایی اشخاص و سازمان‌های خصوصی	۰/۶۷	۳/۴۶	عوارض صدور پروانه تاکسیرانی
۰/۷۸	۲/۵۷	کمک بلاعوض جاری دولت	۰/۹۹	۳/۷۸	عوارض بر پروانه کسب و فروش و تفریحات
۰/۵۷	۲/۸۷	کمک بلاعوض عمرانی دولت	۱/۰۱	۴/۲۹	عوارض سالیانه خودروهای سواری و سایر وسایل نقلیه
۰/۸۷	۲/۵۷	اعتبار خرید اتوبوس و لوازم یدکی از بودجه کل کشور	۰/۶۵	۴/۵۶	عوارض بر پروانه‌های کسب و پیشه و حق صدور پروانه
۰/۸۹	۲/۸۶	اعتبارات عمرانی از محل دوازده در هزار گمرکی	۰/۹۷	۳/۱۱	(۲) درآمد ناشی از عوارض اختصاصی
۰/۸۳	۲/۳۳	(۶) اعانات و هدایا و دارایی‌ها	۱/۰۲	۲/۶۵	وصولی توسط شهرداری و سایر مؤسسات
۰/۷۶	۲/۵۷	دارائی که به موجب قانون به شهرداری تعلق می‌گیرد	۱/۰۲	۱/۷۵	عوارض حذف پارکینگ
۰/۶۷	۱/۹۲	جریمه کمیسیون ماده صد	۰/۹۸	۳/۸۶	سهمیه از عوارض وصولی متمرکز
۰/۵۶	۱/۹۵	جرایم تخلفات ساختمانی و شهری و غرامت‌ها	۰/۸۷	۴/۱۸	سهم شهرداری‌ها از عوارض وصولی متمرکز (م۳۹)
۱/۲۳	۲/۶۸	ضبط سپرد ههای معاملات شهرداری	۰/۸۷	۳/۳۵	(۳) بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی
۰/۶۷	۲/۷۸	حق امتیاز تاکسی	۰/۵۶	۲/۷۵	درآمد ناشی از بهای خدمات شهرداری
۰/۹۹	۲/۴۵	حق بهره برداری از خطوط حمل مسافر داخل شهر	۱/۰۳	۳/۶۴	حق آسفالت و لکه‌گیری و ترمیم حفاری
۰/۸۸	۲/۸۶	حق تشرف	۱/۱۳	۲/۳۴	حق کارشناسی و فروش نقشه‌ها
۰/۶۷	۱/۶۵	جریمه قطع اشجار شهری و غرامت‌ها	۰/۶۶	۳/۳۵	درآمد حاصل از نقل و انتقال تاکسی
۰/۷۰	۱/۸۹	جریمه سد معبر	۰/۹۸	۳/۱۲	درآمد حاصل از فروش جمع آوری زباله

انحراف معیار	میانگین	کد درآمدی	انحراف معیار	میانگین	کد درآمدی
۰/۸۹	۲/۵۶	درآمد حاصل از تغییر کاربری‌ها	۰/۴۷	۲/۶۷	درآمد حاصل از آگهی‌های تجاری
۰/۶۸	۲/۹۷	جرایم متعلقه از تأخیر پرداخت عوارض ۲/۵ درصد	۱/۰۹	۳/۳۵	درآمد حاصل از خدمات آماده سازی
۱/۰۷	۱/۷۹	جریمه حذف پارکینگ	۰/۷۸	۳/۲۳	درآمد ناشی از ارائه خدمات مینی‌بوسرانی و تاکسیرانی
۱/۲۱	۲/۷۱	(۷) سایر منابع تأمین درآمد شهرداری	۰/۸۶	۳/۳۴	درآمد سرویس‌های دربستی
۱/۱۳	۲/۳۹	فروش اموال شهرداری	۰/۸۹	۲/۴۶	درآمد حاصل از خدمات فنی و ایمنی
۱/۴۵	۲/۹۴	فروش اموال غیرمنقول	۰/۵۶	۲/۳۴	درآمد حاصل از ارائه خدمات آموزشی
۰/۹۹	۲/۷۷	فروش اموال منقول و اسقاط	۰/۶۶	۳/۳۶	درآمد حاصل از خدمات شهری
۱/۱۰	۲/۷۴	فروش سرقفلی	۰/۴۵	۳/۸۷	درآمد تأسیسات شهرداری
			۰/۳۳	۲/۲۴	درآمد اتوبوسرانی و مینی بوسرانی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

سنجش وضعیت پایداری منابع مالی و درآمدی شهرداری مرودشت طی سال‌های ۱۴۰۱-۱۳۹۷:

در پژوهش حاضر به منظور سنجش نرمال بودن مشاهدات، از آزمون کولموگروف اسمیرنوف استفاده شد. با توجه به این که $p\text{-value} < 0.05$ بود فرض نرمال بودن مشاهدات تأیید شد (جدول ۴). جهت تعیین پایداری یا ناپایداری کدهای درآمدی مورد مطالعه از آزمون t استیودنت استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول ۴-۱۳ آورده شده است. با توجه به این که Sig محاسبه شده برای فصول درآمدی ناشی از عوارض عمومی و درآمد حاصل از وجوه و اموال شهرداری بیش از ۵ درصد است و t محاسبه شده در بازه (۱/۶۴۵ و -۱/۶۴۵) قرار گرفته این منابع درآمدی پایدار هستند. بر اساس این جدول، فصول درآمدی ناشی از عوارض اختصاصی، بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی شهرداری، کمک‌های اعطای دولت و سازمان‌های دولتی، اعانات و هدایا و دارایی‌ها و سایر منابع تأمین درآمد شهرداری ناپایدار می‌باشد ($\text{Sig} < 0.05$) و t محاسبه شده کمتر از t جدول). مطابق با آزمون t استیودنت و با در نظر گرفتن سطح خطای ۵ درصد، مشاهده می‌شود مقدار Sig محاسبه شده در مجموع منابع درآمدی مورد بررسی کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و در نتیجه می‌توان گفت در مجموع، منابع درآمدی و مالی مورد استفاده در شهرداری مرودشت پایدار نمی‌باشد و رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۴- آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن مشاهدات

متغیر	تعداد	Sig	α	نتیجه آزمون
درآمد ناشی از عوارض عمومی	۴۰	۰/۰۵۷	۰/۰۵	نرمال است
درآمد ناشی از عوارض اختصاصی	۴۰	۰/۰۵۵	۰/۰۵	نرمال است
بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی شهرداری	۴۰	۰/۰۶۶	۰/۰۵	نرمال است
درآمد حاصل از وجوه و اموال شهرداری	۴۰	۰/۰۷۸	۰/۰۵	نرمال است
کمک‌های اعطای دولت و سازمان‌های دولتی	۴۰	۰/۰۵۹	۰/۰۵	نرمال است
اعانات و هدایا و دارایی‌ها	۴۰	۰/۰۸۵	۰/۰۵	نرمال است
سایر منابع تأمین درآمد شهرداری	۴۰	۰/۰۶۶	۰/۰۵	نرمال است

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۵- آزمون t استیودنت جهت سنجش وضعیت پایداری منابع مالی و درآمدی به تفکیک فصول

(Test Value= 3.75)

Sig (p- value)	t	منابع درآمدی مورد بررسی
۰/۵۶۵	-۰/۵۸۷	(۱) درآمد ناشی از عوارض عمومی
۰/۰۱۷*	-۳/۲۳۱	(۲) درآمد ناشی از عوارض اختصاصی
۰/۰۴۱*	-۲/۵۹۰	(۳) بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی شهرداری
۰/۶۲۱	-۰/۵۵۹	(۴) درآمد حاصل از وجوه و اموال شهرداری
۰/۰۰۵*	-۴/۵۱۷	(۵) کمک‌های اعطای دولت و سازمان‌های دولتی
۰/۰۰۳*	-۵/۸۲۲	(۶) اعانات و هدایا و دارایی‌ها
۰/۰۴۸*	-۲/۵۲۰	(۷) سایر منابع تأمین درآمد شهرداری
۰/۰۰۸*	-۴/۰۳۲	مجموع منابع درآمدی

* $P < 0.05$

Chi- square 19/4561

Sig (p- value) * 0/00564 * $P < 0.05$

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

با توجه به مقادیر بالا که در آن $\text{sig} < 0/05$ و مقدار Chi-square که بزرگتر از $12/59$ می‌باشد، Chi-square محاسبه شده با درجه آزادی ۶ بیش از ضریب آن در جدول ($12/59$) می‌باشد) فرض میانگین رتبه پایداری منابع مالی و درآمدی با هم اختلاف معناداری دارند، پذیرفته شده و در نتیجه تساوی پایداری رتبه‌ها رد می‌شود. در جدول رتبه پایداری و ناپایداری هر یک از منابع درآمدی مورد بررسی در شهرداری مرودشت بر اساس آزمون فریدمن آورده شده است.

جدول ۶- آزمون فریدمن برای رتبه بندی پایداری و ناپایداری منابع درآمدی

رتبه	میانگین رتبه	منابع درآمدی مورد بررسی
۱	۶/۳۳۴	۱) درآمد ناشی از عوارض عمومی
۲	۵/۷۲۶	۴) درآمد حاصل از وجوه و اموال شهرداری
۳	۴/۴۳۵	۳) بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی شهرداری
۴	۳/۸۵۶	۲) درآمد ناشی از عوارض اختصاصی
۵	۳/۶۵۶	۷) سایر منابع تأمین درآمد شهرداری
۶	۳/۳۳۹	۵) کمک‌های اعطای دولت و سازمان‌های دولتی
۷	۲/۸۶۱	۶) اعانات و هدایا و دارایی‌ها

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

یافته‌های پژوهش حاصل از مقایسه میانگین دو جامعه مستقل (مدیران و پژوهشگران) در موضوع درآمدهای پایدار و ناپایدار شهرداری مرودشت، حاکی از عدم درک متقابل دو گروه از یکدیگر در قبال فعالیت‌های پیشین سیستم مدیریت شهری می‌باشد. علاوه بر این نتایج این پژوهش نشان دادند که درآمد ناشی از فصول عوارض عمومی و درآمد حاصل از وجوه و اموال شهرداری جزء منابع درآمدی پایدار و اعانات و هدایا و دارایی‌ها جزء ناپایدارترین درآمدهای شهرداری به حساب می‌آید. همچنین با ارزیابی امتیاز عوامل استراتژیک داخلی در قالب نقاط قوت و ضعف و ارزیابی امتیاز عوامل استراتژیک خارجی در قالب نقاط فرصت و تهدید مشخص گردید این امتیاز در قسمت استراتژی محافظه کارانه قرار می‌گیرد.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

بر اساس وضعیت سن از کل پاسخ دهندگان به پرسشنامه‌ها بالای ۵۰ درصد از پاسخ دهندگان را افرادی با سن بیشتر از ۴۰ سال تشکیل می‌دهد، که نشان از تجربه بالای این افراد است و بر اعتبار این پژوهش می‌افزاید. همچنین کمتر از ۵۰ درصد از پاسخ دهندگان را افرادی با کمتر از ۴۰ سال سن تشکیل می‌دهد. بر اساس جنسیت از کل پاسخ دهندگان به پرسشنامه‌ها، ۱۷/۵۰ درصد از جمعیتی که به پرسشنامه‌ها پاسخ داده‌اند، زن بوده و مابقی (۸۲/۵۰) را مردان تشکیل می‌دهند. بر اساس سابقه خدمت از کل پاسخ دهندگان به پرسشنامه‌ها حدود ۸۰ درصد از پاسخ دهندگان را افرادی با سابقه بیشتر از ۱۰ سال تشکیل می‌دهد. بررسی‌ها حاکی از نوسانات متعدد سهم هر یک از درآمدهای پایدار و ناپایدار طی سال‌های مورد مطالعه دارد ولی در بیشتر سال‌ها درصد درآمدهای ناپایدار شهری بسیار بیشتر از درآمدهای پایدار شهرداری بوده است. در کل می‌توان گفت به طور متوسط طی دوره پنج ساله مورد بررسی حدود ۳۰ درصد از درآمدهای شهرداری پایدار و حدود ۷۰ درصد از این درآمدها ناپایدار بوده است که نتایج این پژوهش با نتایج مطالعات اکبری (۱۳۹۴) و وثوقی و همکاران (۱۳۹۵) همراستا می‌باشد.

References

1. Abbasi Kashkouli, M. A., & Bagheri Kashkouli, A. (1389). Ways to provide sustainable income for municipalities. *Municipalities Monthly*, 10(98), 18-27.
2. Abedin Derkosh, S. (2012). Financial management of the city. *Urban Management Quarterly*, 4(13), 6-11.
3. Abgoon, O. (2009). Comparative study of financial provision methods and private sector participation. The third conference on municipal finance, problems and solutions. Tehran: Technology Studies Center of Sharif University of Technology.

4. Aram, A., & Shehwazi, A. R. (2022). An analysis on providing solutions and policies to provide sustainable income sources in Tehran metropolis. *Urban Environment Policy Quarterly*, 2(5), 103-114.
5. Asadpour, A. A. (2016). Analyzing the sustainable income of municipalities with the approach of sustainable urban development; A case study in Bandar Abbas city. *Urban Management*, 16(46), 112-97.
6. Azimi Aghdash, M. (1402). *Concept of city, urban development and urban planning* (2nd ed.). Tehran: Novavar Publications.
7. Bakhshi, H., & Sahrai, A. (2014). Pathology of the system of providing financial resources and income of municipalities. The 6th National Conference on Urban Planning and Management. Mashhad.
8. Barandozi, H. A., Hamidzadeh Khiavari, S., & Hosseinzadeh Delir, K. (2022). Evaluation of the factors of stabilizing the revenue system and providing financial resources of municipalities with an emphasis on the role of branding, a case study: Urmia metropolis. *Journal of Space Geography Studies*, 12(4), 182-163.
9. Behbahani, A. (2015). Identifying and prioritizing ways to provide sustainable urban income. Master's thesis. Tehran: University of Tehran. School of Management.
10. Biranvandzadeh, M., & Sobhani, N. (2015). The role of municipal income sustainability on sustainable urban development (case example: Shahr Kuh Dasht). *Payasher specialized scientific monthly*, 1(1), 1-14.
11. Christian, A. (1379). Evaluation of cash base and recognition of income in 20 districts of Tehran municipality (Master's Thesis). Faculty of Accounting and Management, Allameh Tabatabai University.
12. Danesh Jafari, D., Babajani, J., & Karimi, S. (2013). Evaluation of the sustainability of financial resources and income of Tehran municipality. *Journal of Urban Economics and Management*, 2(7), 15-34.
13. Diaran, N., & Vajdani, N. (2010). Examining the income system of municipalities and providing suggestions for sustainable income generation. National conference to identify and explain the solutions to realize economic jihad in municipalities. Shiraz: Shiraz Municipality.
14. Eitan. (2016). Examining the experiences of receiving taxes and duties in the municipalities of the world's metropolises. Tehran: Network of Iranian Think Tanks.
15. Esmailpour, N., Dehghan Dehkordi, E., Abdali, S., & Ilderemi, H. (2015). An Overview on Income Experiences and Procedures of Municipalities with an Emphasis on Their Sustainability. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 3(4), 227-249.
16. Faraji, H. A. (2015). Investigating and identifying financial resources and providing solutions to improve the stability of municipal income (Master's thesis). Ilam University.
17. Fedai, M. (2013). Explaining the components of strategic management of science and technology based on the resistance economy model (Master's Thesis in Public Management). Faculty of Management, University of Tehran.
18. Garrido-Jiménez, F. J., Magrinyà, F., & del Moral-Ávila, M. C. (2018). Municipal operating costs and revenues in future developments as a function of urban planning variables. *Journal of Urban Planning and Development*, 144(1), 470-503.
19. Hajilu, M., Miraei, M., & Pilehvar, M. (2016). Investigating sources of sustainable incomes of municipalities (Study case: Shabest city, East Azarbaijan province). *Economics and Urban Management*, 5(4 (20)), 1-22.
20. Hajilu, M., Miraei, M., & Pilehvar, M. (2016). Investigating sources of sustainable incomes of municipalities (Study case: Shabest city, East Azarbaijan province). *Economics and Urban Management*, 5(4 (20)), 1-22.

21. Jamrasi, D., Gurbanpour, H., & Salvatchi Feshki, M. (2022). Investigating the sustainable income of municipalities for urban management. *Geography and Human Relations*, 4(4), 241-223.
22. Panayotou, T. (1995, October). Effective financing of environmentally sustainable development in Eastern Europe and Central Asia. In *World Bank Conference on Environmentally Sustainable Development*.
23. Picchio, M., & Santolini, R. (2020). Fiscal rules and budget forecast errors of Italian municipalities. *European Journal of Political Economy*, 64, 299-313.
24. Rahimi, N. (2016). Investigating ways to increase sustainable incomes in Zanjan municipality, master's thesis. University of Zanjan.
25. Robert, P. I. (2005). *Financing Cities*. National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA 02138, 38-51.
26. Safari, A. H. (2013). The structure and income composition of municipalities in Iran's big cities. In *A collection of papers of the Iran Urbanization Conference, Volume II (Urban Management)*. Shiraz University School of Art and Architecture Publications.
27. Saif, A. M., Naderi, A., Sadeghi, M., & Raisi, M. (2013). Designing and explaining the local tax management system with Islamic approach. *Two Scientific Research Quarterly Journals of Islamic Management*, 22(2), 151-183.
28. Sefidro, A. A., Mojtazadeh, H., & Nadiri, M. (1402). Presenting a model of sustainable income generation in urban areas (case study: District 22 of Tehran). *Geography Quarterly*, 12(48), 1115-1132.
29. Shafiei, Y., Reho, M., Shahbazi, H., & Pakbaz, H. (2013). Investigating the sustainability of municipal financial resources based on the SWOT model. *The second international congress on structure, architecture, and urban development*. Tabriz.
30. Sullivan, O. (2003). *Urban Economic*. McGraw-Hill Higher Education.
31. Ultsch, A., & Behnisch, M. (2017). Effects of the payout system of income taxes to municipalities in Germany. *Applied Geography*, 81, 21-31.
32. United Nations (2009). *Guide to Municipal Finance*. United Nations Human Settlements Program.
33. Vaidya, C., & Vaidya, H. (2010). Market-based financing of urban infrastructure in India. *Building from the Bottom*, 22-
34. Ziyari, K., Mahdi, A., & Mahdian Behnamiri, M. (2012). Studying and understanding financial resources and providing solutions to improve the sustainability of municipalities' income; research subject; Municipality of Mahabad city. *Urban Management*, 12(31), 107-124.